

Grepl, Miroslav

K problematice klasifikace ilokučných aktů (I)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1997, vol. 46, iss. A45, pp. [55]-62

ISBN 80-210-1606-X

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100161>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MIROSLAV GREPL

K PROBLEMATICE KLASIFIKACE ILOKUČNÍCH AKTŮ (I)

1. Existuje dnes už nepřehledné množství pokusů o klasifikaci (taxonomii) ilokučnicích aktů (dále IA). Všechny (a to je třeba zdůraznit) se opírají – ať už souhlasně, nebo kriticky – o klasifikaci J. R. Searla (1976). Potřebu zobecnění a klasifikace IA vyzvedl Searle už ve svém základním díle o teorii řečových aktů (1969): naznačil tu jak možná kritéria, tak problémy s eventuální typologizací spjaté. Přehled nejvýznamnějších z a h r a n i č n í c h typologií IA se najde např. v bibliografii monografie o aktech „závazkové povahy“, jejímž autorem je J. G r a f f e (1990).

Ve všech pokusech o taxonomii (klasifikaci) IA však zůstává mnoho problémů, nedořešených otázek: týkají se zvl. r e l e v a n t n o s t i klasifikačních kritérií a jejich h i e r a r c h i c k é h o uspořádání (hierarchické aplikace) při klasifikačních procedurách. Důsledkem toho je tendence r o z m n o ž i t počet typů, nebo aspoň p r o h l o u b i t jejich vnitřní diferenciaci, eventuálně p ř e s u n o u t některé dílčí druhy IA do typu jiného.

1.2. Typologicky problémové jsou např. IA povahy p e r m i s i v n ě – k o n c e s i v n í, tedy IA charakteru DOVOLENÍ, SOUHLASU, KONCEDOVÁNÍ až REZIGNACE. V známé pětičlenné typologii Searlově je DOVOLENÍ zařazeno mezi akty povahy d i r e k t i v n í (výzvolové): „Verbs denoting members of this class are ask, order, command, request, beg, plead, pray, entreat, and also invite, p e r m i t (prolož. námi), and advise.“ Je tomu tak zřejmě proto, že i u aktů této povahy, speciálně pak u aktu DOVOLENÍ, lze jejich z á m ě r (cíl) v jistém (širším) smyslu chápat a charakterizovat jako „pokus přimět adresáta k nějaké činnosti“. Hlavně však autor zdůrazňuje to, že akty direktivní a permissivní, přesněji řečeno ilokuční slovesa, která je v performativním užití indikují, mají touž (hloubkovou) „syntax“, a vyjadřují (realizují) tedy zmíněné akty stejným způsobem: *I order you to leave – I permit you to leave*. To platí i o češtině: jak VÝZVA, tak DOVOLENÍ se realizují s y n t a k t i c k y t o t o ž n ý m i performativními strukturami, a to buď v podobě souvětí s vedlejší větou s *aby* (*Poroučím ti // Dovoluji ti, aby ses posadil*), nebo v podobě její i n f i n i t i v n í nominalizace (*Poroučím ti // Dovoluji ti posadit se*); v obou případech je pak možná také věta s i m p e r a t i v e m : *Posaď se*. Searle je si

na druhé straně ovšem dobře vědom funkčního rozdílu mezi VÝZVOU a DOVOLENÍM a náležitě na něj v kapitole o syntaktických aspektech své klasifikace upozorňuje: „‘Permit’ also has the syntax of directives, though giving permission is not strictly speaking trying to get someone to do something, rather it consists in removing antecedently existing restrictions on his doing it.“ Citujeme Searla takto doslovně proto, abychom zcela jednoznačně ukázali, že v podstatě všechny problémy spjaté s pojímáním aktů typu DOVOLENÍ autor sám už předznamenal.

1.3. V návaznosti na Searla řadí DOVOLENÍ k aktům direktivní povahy u nás M. Hiršová (1988). V jejich rámci je však osamostatňuje jako specifický podtyp s charakteristickým názvem „problematika dovození“. Na základě své metodiky analýzy performativního užívání ilokučních sloves dospívá k závěru, že akt DOVOLENÍ „vytváří novou situaci, nový „stav věcí“, v němž je zrušena nějaká norma, povinnost dosud platná pro adresáta.“ V rysu vytvářet nový „stav věcí“ vidí pak komunikační funkci typickou pro IA, které Searle klasifikuje jako deklarativy (declarations), v terminologii Hiršové jako „výpovědi-skutky“, a vyvozuje z toho, že slovesa *dovolovat*, *povolovat* a *svolovat* tedy vlastně k predikátorům direktivním nepatří.

1.4. J. Graffe (1990) zahrnuje akty DOVOLENÍ (ERLAUBEN, GESTATTEN, GENEHMIGEN a také NACHGEBEN) do typu aktů povahy komisivní (podle Searla commissives), neboli snaží se je z hlediska záměru (cíle) vyložit jako druh závažu mluvčího vůči adresátovi. Tak se SLIB (a jeho odstíny) a DOVOLENÍ (a jeho odstíny) dostávají dost překvapivě do téže třídy, a to dokonce do jednoho (společného) podtypu – charakterizovaného jako IA „závazek konstituující“ (obligationskonstituierende Typen). (Proti tomuto podtypu komisivních aktů autor vyčleňuje podtyp „závazek připravující“ – obligationsvorbereitend, např. NABÍDKA – ANBIETEN, a podtyp komisivních aktů „závazek koncedující“ – obligationskonzedierend, např. ÚSTUPEK, NEOCHOTNÝ SOUHLAS, REZIGNACE – NACHGEBEN, RESIGNIEREN.) Teprve na této úrovni vnitřní strukturace IA, které autor vykládá jako IA komisivního typu, dochází k rozlišování mezi akty typu SLIBU (a jeho variant) a typu DOVOLENÍ (a jeho variant): rozdíl mezi oběma druhy je autorem obecně terminologicky vyjádřen takto: *voluntative* (prolož. námi) Typen kommissiver Sprechakte (pro SLIB) *x* *permissive* (prolož. námi) Typen kommissiver Sprechakte (pro DOVOLENÍ). Nás tu však nezajímají kritéria a argumenty vnitřní diferenciaci dílčích IA, které Graffe ve své práci o aktech závazkové povahy probírá. Zajímá nás otázka základní: proč autor zařadil akty charakteru DOVOLENÍ mezi akty komisivní (závazkové) povahy. K tomu je třeba konstatovat, že si Graffe pojem „závazek (zavázání se)“ adaptoval, nepřipustně (?) rozšířil. U Searla, z něhož autor – přímo i zprostředkovaně – vychází, je pojem „závazek“ zcela jednoznačně definován jako závazek mluvčího vykonat nějakou činnost: „Commissives then are those illocutionary acts whose point is to commit the speaker (again in varying degrees) to some future course of action.“ To Graffe u SLIBU (a jeho variant) respektuje a náležitě uvádí (kromě jiných situačních podmínek a charakteristik) jako rys

pro SLIB podstatný (odpovídající Searlovu základnímu klasifikačnímu kritériu *differences in the point (or purpose) of the (type of) act*, korespondujícímu s jeho tzv. podstatnými podmínkami (essential conditions) úspěšné realizace IA. V tomto smyslu tedy Graffe náležitě charakterizuje záměr (cíl) SLIBU takto: „Sp1 (=mluvčí) verpflichtet sich beim Vollzug von VERSPRECHEN gegenüber Sp2 (=adresát), H zu tun“. Nemůže však takto charakterizovat záměr (cíl) aktů povahy DOVOLENÍ. Musí proto pojem „závazek“, jak jsme uvedli, modifikovat: u aktů typu DOVOLENÍ tkví pojem „závazek“ podle autora v tom, že se mluvčí zavazuje k tomu *n e u p l a t n i t* vůči adresátovi *potenciální s a n k c e*: „Das Handlungsmuster gilt als Übernahme der Verpflichtung, Sp2 (=adresáta) nicht mit Z (=sankce) zu bestrafen oder eine Bestrafung durch Dritte für H (=dovolené jednání) zuzulassen, wenn Sp2 H vollzieht bzw. vollzogen hat.“ Jde tedy, jak je zřejmé, o dvojí přístup k pojmu „závazek“. Avšak právě to umožňuje autorovi integrovat a vykládat akty povahy DOVOLENÍ v rámci IA komisivního typu. Připomínáme na tomto místě znovu, že nám nejde v tomto příspěvku o to *h o d n o t i t*, kdo kam permisivně-koncesivní akty zařazuje, nýbrž *u p o z o r n i t* na problémy (kritéria) s jejich „umístěním“ spjaté. Chápeme tedy autorovy myšlenky jako podnět, který stojí za zvážení. Upozornujeme – z lingvistického hlediska – jen na to, že akty typu SLIBU a akty typu DOVOLENÍ mají dost odlišné jazykové způsoby realizace. Týká se to (v češtině) už i různých *s y n t a k t i c k ý c h* podob performativních konstrukcí: *Sli- buji ti, že mu to řeknu x Dovoluji ti, abys mu to řekl*. SLIB nemůže být realizován výpovědí s formou *i m p e r a t i v u*. Existují nadto další, speciálnější jazykové indikátory, jimiž se oba typy liší; viz 1.6.

1.5. D. Wunderlich (1976) vyčleňuje ilokuční akty povahy DOVOLENÍ jako samostatný typ. Nazývá je *r e t r a k t i v a* (Retraktiv-Typ). Tímto názvem má být řečeno, že výpověďmi tohoto typu mluvčí „stahuje“ (odvolává, retrahuje) vzhledem k budoucímu řečovému i neřečovému jednání partnerů nějakou – v přítomnosti (v momentu realizace výpovědi) existující – interakční podmínku. V případech DOVOLENÍ jde konkrétně o takovou „podmínku“, která *b r á n í* vykonávat nějakou činnost. Ilokuční funkci věty (výpovědi) *Die Schillerstraße darf wieder in beiden Richtungen befahren werden* interpretuje autor tedy takto: „Die Äußerung von s durch S (= Sprecher, mluvčí) zieht die Interaktionsbedingung zurück, daß die Schillerstraße nicht in beiden Richtungen befahren werden darf.“ Wunderlichovo pojetí a vymezení retraktivních aktů mu však také umožňuje, aby k nim přiřadil i akty jiného charakteru, než je „ryzí“ DOVOLENÍ, např. akt „stažení“ (odvolání) *p ř e d c h á z e j í c í h o* SLIBU, TVRZENÍ nebo KORIGOVÁNÍ řečeného.

1.6. Akty povahy DOVOLENÍ vyčleňuje jako samostatný typ také autor tohoto příspěvku (1995), a to s názvem výpovědi s funkcí *p e r m i s i v n í* a *k o n c e s i v n í*. Na rozdíl od Wunderlicha, který „staženou“ (odvolanou) interakční podmínkou v rámci své obecné charakteristiky aktů retraktivního typu záměrně nespécifikuje (viz 1.5.), vycházíme z podnětů J. R. Searla (viz 1.2.). Chápeme tedy výpovědi s permisivně-koncesivní funkcí jako výpovědi, které mluvčí v dané komunikační situaci produkuje s cílem (záměrem) *o d s t r a n i t*

(zrušit) v momentu promluvy existující překážky (normy, konvence, nařízení...), které brání adresátovi vykonat (dělat) to, co si vykonat přeje. Tato charakteristika implikuje zároveň některé další situační (komunikační, interakční) podmínky a aspekty (pragmatické presupozice) důležité (nutné a dostačující) nejen pro „úspěšnou“ realizaci, ale také pro teoretické odlišení aktů permissivně-koncesivních od aktů jiných tříd (typů). Jde zejména o tyto situační (pragmatické) podmínky (konstituenty): (a) mluvčí (produktor) je k o m p e t e n t n í zmíněné překážky zrušit; (b) mluvčí (produktor) p ř e j í m á do značné míry z o d p o v ě d n o s t za dovolené chování (jednání) adresáta; (c) permissivně-koncesivní akty jsou (často řečově) adresátem s t i m u l o v a n é (vyvolané). Bod (a) reflektuje v podstatě Searlovo klasifikační kritérium (5): „Differences in the status of position of the speaker and hearer as these bear on the illocutionary force of the utterance.“ V bodě (c) pak je reflektováno jeho kritérium (7): „Differences in relations to the rest of the discourse.“ Závažnost tohoto hlediska pro taxonomii IA vyzvedl zejména D. Wunderlich: podle něho je třeba (užitečné) rozlišovat mezi IA povahy i n i c i a č n í a povahy r e a k t i v n í: „Wir charakterisieren jeden Sprechakt durch seine Stellung zu Interaktionsbedingungen, d.h. als entweder initiativ oder reaktiv.“ Zdá se nám, že pro tento rozdíl by bylo možná vhodnější označení IA s t i m u l u j í c í nějakou (především řečovou, sekvenční) reakci a IA s t i m u l o v a n é nějakým (především řečovým) jednáním adresáta. Pokud jde o bod (b), je v něm – jinými slovy ovšem – zahrnuta ona zmíněná alternativní interpretace pojmu „závazek“, s níž pracuje J. Graffe (viz 1.4.).

P o z n á m k a : Třebaže lze předpokládat, že Searlova klasifikace IA a jeho kritéria jsou dnes už obecně známá, pokládám za užitečné na tomto místě (a to i vzhledem k dosavadním výkladům) připomenout to, že Searle uplatňuje ve své taxonomii nikoli t ř í (jak se často sugeruje), nýbrž d v a n á c t kritérií: první tři, a to: (1) Differences in the point (or purpose) of the (type of) act; (2) Differences in the direction of fit between words and the world; (3) Differences in expressed psychological states (=vyjádření p o s t o j ů (stanovisek) mluvčího), jsou pro něho relevantní z hlediska nejobecnější (nejabstraktnější) taxonomie IA, k postižení rozdílů z á k l a d n í povahy; ostatní kritéria mají v jeho klasifikaci IA spíše charakter podpůrný, doprovodný, ale nikoli zanedbatelný; často pak slouží k jemnější v n i t ě n í diferenciaci dílčích IA zahrnutých v daném typu. Připomínáme tento fakt také proto, že „originalita“ mnohých, ba velmi mnohých postsearlovských pokusů o klasifikaci IA, a zvláště pak monografií o jednotlivých typech, je de facto založena na dominování některého z oněch „podružných“ Searlových kritérií, a považujeme tedy za potřebné při probírání různých klasifikačních přístupů a charakteristik na to upozornit. Konečně pak je tato poznámka motivována i tím, že se nejednou nepřipustně směšují Searlova klasifikační kritéria, přesněji řečeno jim odpovídající obecné, „nutné a dostačující“, situační (pragmatické) p o d m í n k y úspěšné r e a l i z a c e nějakého druhu IA, s obecnými z á s a d a m i (s konverzačním principem a jeho tzv. postuláty, maximy) n á l e ž í t ě h o p r ů b ě h u rozhovorů, jak je formuloval H. P. Grice (1975). Je pravda, že

Searle (1969) na Grice navazuje, ale navazuje na jinou jeho práci (1957), a to z hlediska interpretace pojmů „význam“ a „porozumění“ tomu, co se říká. Směšování hledisek Searlových (1969, 1976) a Griceových (1975), jejich striktní nerozlišování, úsilí vidět je v nějakém „překrývání“ nebo komplementaritě považují za velmi problematické. Grice – ponecháme-li stranou to, že se jeho teorie týká **k o n v e r z a c e** (rozhovorů) – nic neříká o tom, jaké IA se v rozhovorech realizují, přesněji řečeno, mají realizovat, nýbrž říká, jak se jazykově, a to přiměřeně (adekvátně) k průběhu (dané fázi) rozhovoru, realizovat mají; to je ovšem rozdíl podstatný.

Soudíme, že do třídy aktů permissivně-koncesivní povahy je třeba zahrnout i jejich „obrácenou stranu“, tj. akty typu NEDOVOLENÍ, NESOUHLASU, PROTESTU, OHRAZENÍ. Tyto „negativní“ akty permissivně-koncesivního typu nejsou – pokud je nám známo – dosud nikde uspokojivě vymezeny (charakterizovány). Víme jen, že právě v těchto případech se uznává, že performativně užitá sloveso může (na rozdíl od realizace všech jiných druhů IA) mít **z á p o r n o u** formu: *Nedovoluji ti, abys...; Nesouhlasím s tím, aby...* To ovšem není fakt zanedbatelný. V naší klasifikaci (1995) jsme na akty povahy NESOUHLASU, NEDOVOLENÍ, PROTESTU, OHRAZENÍ upozornili. Přifadili jsme k nim i některé konvencionalizované jazykové indikátory. Nemůžeme však být s tímto řešením spokojeni: vztah DOVOLENÍ – NEDOVOLENÍ není totiž téhož charakteru jako třeba vztah PŘÍKAZ – ZÁKAZ nebo VÝTKA – POCHVALA. Nadto zůstává problémem, jak interpretovat a kam zařadit akty povahy NÁMITKY.

Do jisté míry jsme v rámci našeho pojetí aktů permissivně-koncesivní povahy naznačili i jejich možnou **v n i t ě ř n í** klasifikaci. Ale i když jsme se tu mohli opřít i o **j a z y k o v é** konvence (v češtině), typické (příznakové) způsoby realizace a indikace dílčích druhů aktů permissivně-koncesivní povahy, zůstává jejich vnitřní struktura a diferenciací neuspokojivá: měla by patrně důsledněji vycházet ze zmíněných „doprovodných“ klasifikačních kritérií J. Searla: je např. zřejmý rozdíl mezi krajními póly permissivně-koncesivních aktů, reprezentovanými na jedné straně aktem **o c h o t n ě h o** DOVOLENÍ, na straně druhé pak akty DOVOLENÍ, SOUHLASU **n e o c h o t n ě h o** až REZIGNACE, vynucených **n a l é h á n í m** adresáta, nejen v **p o s t o j i** mluvčího, ale i v **m í ě** z **o d p o v ě d n o s t i**, kterou mluvčí přejímá (sr. „rezignační“ výpovědi typu *Tak si jdi; Když jinak nedáš, tak si jdi* aj.) a možná i v **m í ě** k **o m p e t e n t n o s t i** mluvčího.

2. Patrně ve spojitosti s IA permissivně-koncesivní povahy bude třeba řešit otázku tzv. „normativních vět.“ Jde o věty (výpovědi), které zajímají filozofii už několik staletí (věty deklarativní x věty normativní; vztah mezi *sein* a *sollen* atp.), ale také metaetiku (1982, s. 45–63), a to především z hlediska aplikace pravdivostních hodnot. Pro lingvistiku opřenu o teorii řečových aktů je ovšem důležité především to, k jakému ilokučnímu typu je přiřadit a proč. Je-li v Ústavě ČR dejme tomu třeba věta *Všichni občané jsou si před zákonem rovni*, měl by lingvista říci, zda jde o akt povahy **p e r m i s i v n ě – k o n c e s i v n í** (pak někdo kompetentní **o d s t r a ň u j e** překážky, které uskutečnění

výpovědního obsahu dosud bránily), nebo o akt povahy *d e k l a r a t i v n í* (pak někdo kompetentní konstituuje jiný (nový) „stav věcí“), anebo o akt povahy *d i r e k t i v n í* (pak někdo kompetentní usiluje o to p ř i m ě t občany k splnění výpovědního obsahu), nebo o akt povahy *a s e r t i v n í*, sdělovací (pak někdo k tomu pověřený pouze o z n a m u j e (sděluje) občanům, že výpovědní obsah je pravdivý). Pro filozofy a metaetiky je taková výpověď problémem z hlediska dimenze pravda – nepravda. Pro lingvisty je problémem z hlediska její ilokuční funkce, a tudíž správné interpretace (správného porozumění). To se týká celé oblasti tzv. normativních vět (výpovědí) v textech typu zákonů, nařízení, vyhlášek apod. V této souvislosti je třeba přivítat stať J. Kořenského (1995), který se „právním jazykem“ zabývá už delší dobu. Zvlášť cenné jsou ve vztahu k našemu tématu ty části jeho stati, v nichž se uvažuje o verbalizaci (textaci) záměrů (intencí) normotvůrce a v nichž se upozorňuje na problémy (možnosti, ale i limity) čistě lingvistické interpretace právních textů vzhledem k specifičnosti „struktury právní komunikace“; jde např. i o lingvistickou (filologickou) expertizní činnost. Impulz k možnosti chápat „normativní výpovědi“ v rámci nebo v blízkém sousedství s výpověďmi s funkcí „permissivně-koncesivní“ je do jisté míry dán i obecně užívanými rčeními typu *C o n e n í z a k á z á n o , j e d o v o l e n o*. Takové výroky zajisté nejsou argumentem pro nějaké určité typologické zařazení „normativních výpovědí“, jsou však jednou z pobídek k tomu, aby jim věnovali pozornost i lingvisté.

3. Už z dosavadních výkladů a do jisté míry i z příkladů snad vyplývá to, že lingvisté by měli jak při charakteristice dílčích IA, tak při pokusech o klasifikaci IA respektovat nejen situační (pragmatické) podmínky „nutné a dostačující“ k jejich úspěšné realizaci a jen v nich hledat relevantní kritéria pro ilokuční taxonomii, nýbrž přihlížet také k ustáleným (konvencionalizovaným) jazykovým způsobům a prostředkům indikace IA, typickým pro daný jazyk. To je závažné i z hlediska lingvistiky konfrontační a kontrastivní. Sami zakladatelé teorie ilokučních aktů, a to jak J. L. Austin (1962), tak J. R. Searle (1969), nejednou upozorňovali na to, že konkrétní jazyky (v jejich případě angličtina) disponují prostředky, jimiž mohou být ilokuční záměry (viděno z hlediska mluvčího), neboli ilokuční funkce výpovědí (viděno z hlediska adresáta) poměrně jednoznačně indikovány. Jako filozofové, usilující o vytvoření obecně platné teorie řečového jednání, se ovšem jazykovými indikátory IA specifickými pro jednotlivé (konkrétní) jazyky zabývat nemohli, a soustředili se proto na indikátory povahy univerzální, tj. na performativní užívání ilokučních sloves. Avšak o tom, že se s jazykovou indikací ilokučních funkcí v jejich pracích počítá, svědčí i to, že Searle chápe svůj koncept (teorii) jako přístup povahy *s e m a n t i c k é*, nikoli *pragmatické*: předpokládá existenci jazykových *k o n v e n c í*, zdůrazňuje princip *v y j á d ř i t e l n o s t i*, ale hlavně rozlišuje mezi pojmy: *p o d m í n k y* úspěšné realizace nějakého druhu IA a *p r a v i d l a* užívání nějakých (rozumí se konvencionalizovaných) prostředků daný IA indikujících. Hledat (odhalovat) a popisovat jazykové prostředky a konvencionalizované způsoby realizace IA v daném jazyce je ovšem úkolem lingvistů. Podrobně jsme

to zdůvodnili jinde (1993). Z hlediska tohoto tématu je k tomu třeba dodat: (a) že zkoumání jazykových konvencí typických v daném jazyce pro realizaci a indikaci dílčích druhů IA může přispět k prohloubení jejich taxonomie; (b) že zkoumání těchto konvencí je nezbytné pro vnitřní diferenciaci IA v rámci nějakého typu. Výše (viz 1.2.) jsme např. řekli, že jak VÝZVA, tak DOVOLENÍ mohou být realizovány výpověďmi s formou imperativu. Pro neochotné DOVOLENÍ, SOUHLAS, REZIGNACI bývá však v češtině imperativ často doprovázen partikulí *si*: *Tak si jdi*; *Tak si tady sed'*; *Tak si mu to řekni*; *Tak si zmokni*. Jde o drobnost, ale pro rozlišování různých druhů DOVOLENÍ a SOUHLASU zřejmě nikoli nedůležitou.

LITERATURA

- AUSTIN, J. L.: How to do Things with Words. Ed. J. O. Urmson. London-Oxford-New York 1962.
- GRAFFE, J.: Sich festlegen und verpflichten. Die Untertypen kommissiver Sprechakte und ihre sprachlichen Realisierungsformen. Münster-New York 1990.
- GREPL, M.: K prozodickým indikátorům ilokučních funkcí. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, A 41, 1993, s. 7-11.
- GRICE, H. P.: Logic and Conversation. In: Syntax and Semantics 3, Speech Acts. New York, San Francisco, London 1975, s. 41-58.
- GRICE, H. P.: Meaning. In: Philosophical Review 66, 1957, s. 377-388.
- HIRŠOVÁ, M.: Česká verba dicendi v performativním užití. Příspěvek ke zkoumání komunikativních funkcí výpovědi. Olomouc 1988.
- HOFFMANN, L.: Permissives. In: Bedeutung, Sprechakte und Texte. Akten der 13. Linguistischen Kolloquiums. Tübingen 1979, s. 219-228.
- KOŘENSKÝ, J.: Tvorba právních předpisů a komunikativní problémy jejich uplatňování. In: Slovo a slovesnost, 56, 1995, s. 267-275.
- LEWIS, d. K.: A problem about permission. In: Essays in honour of Jaakko Hintikka. Dordrecht 1979, s. 163-175.
- Přiruční mluvnice češtiny. Praha 1995, s. 588-599 a 614-617.
- SEARLE, J. R.: Speech acts. An essay in the philosophy of language. Cambridge 1969.
- SEARLE, J. R.: A classification of illocutionary acts. In: Language in society, 5, 1976, s. 1-23.
- WUNDERLICH, D.: Studien zur Sprechaktheorie. Frankfurt am Main 1979.
- ZILLIG, W.: Bewerten. Sprechakttypen der bewertenden Rede. Tübingen 1982.

TO THE PROBLEM OF CLASSIFICATION OF ILLOCUTIONARY ACTS (I)

The author deals with the problem of illocutionary acts (IA) taxonomy and its criteria. In this paper he concentrates on the permissive and concessive IA. He examines the way they have been interpreted and classified in works of various authors (J. R. Searle, M. Hiršová, J. Graffe, D. Wunderlich). In the end he gives the reasons for the need to comprehend these IA as a specific type.

**Miroslav Grepl
Ústav českého jazyka
Filozofické fakulty MU
Arna Nováka 1
66088 Brno**